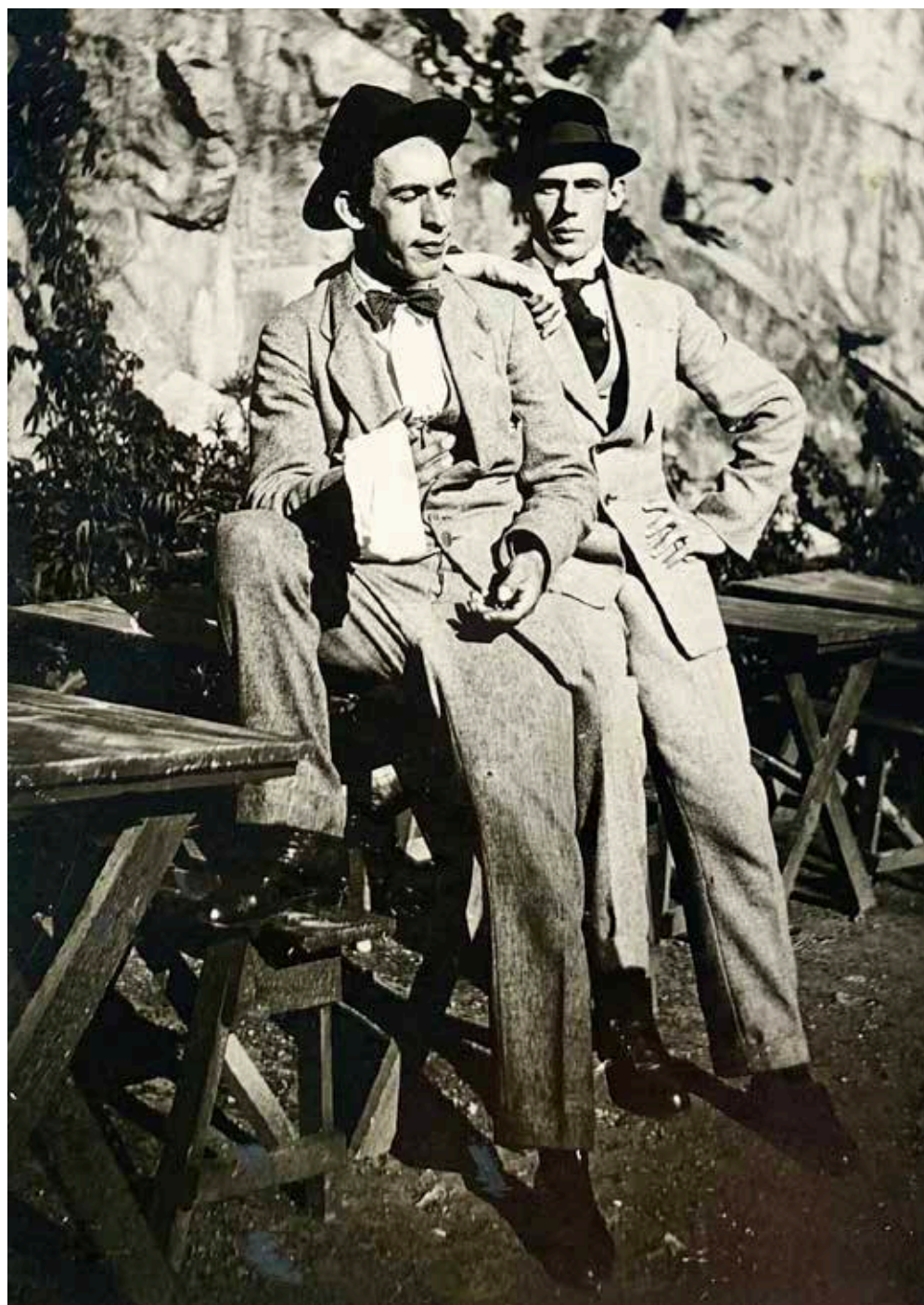

Poste Restante

Medlemstidning för Nils Ferlin-Sällskapet Nr 2 2024

Ordföranden har ordet:

Kära medlemmar!

Nils Ferlin provade under sin ungdomstid på ett stort antal yrken om vilket vi skrev i *Poste Restante nr 2, 2023*. Det blev ofta korta anställningar med ett undantag: skådespelare, ett yrke som han höll fast vid från början av tjugotalet till året efter debuten med *En döddansares visor 1930*. I detta nummer får ni veta "hur kom din moders ende son på dessa glatta bräder" som Nils Ferlin skriver i dikten "Från folkets parker" i debutsamlingen. I nästa nummer av *Poste Restante* har vi tänkt fokusera på översättningar av Nils Ferlins poesi. Dikterna är översatta till danska, tyska, engelska, spanska, rumänska och i år även till polska.

Det har nu gått tre år sedan Nils Ferlin-Sällskapet beslöt att fortsätta verksamheten trots fattat nedläggningsbeslut. Genom stärkt samverkan kring det stora Ferlinintresse som finns i Filipstad och Karlstad och i nära samarbete med Nils Ferlins släktingar har Sällskapets ekonomi förbättrats och antalet medlemmar ökat. Ferlindagar med prisutdelningar har anordnats i Filipstad och i Stockholm har Trubaduraftnar tillsammans med andra litterära sällskap arrangerats på Kristinehovs malmgård. Styrelsen har för avsikt att fortsätta på den inslagna linjen när det gäller samverkan med andra litterära sällskap vid olika musikevenemang och på andra sätt. I detta nummer finns information om en minnestund i Bromma kyrka på Nils Ferlins dödsdag den 21 oktober och om en musikaktivitet den 17 november på Museet Kvarnen i Filipstad.

Styrelsen arbetar för närvarande med att sammanställa ett urval av Nils Ferlins dikter. Av de drygt fyrahundra dikter som ingår i de sju diktsamlingarna har vi valt ut ett åttiotial. Varför göra ett urval när helheten finns? Tidens tand kan göra att det som var

Hans Rutberg,
ordförande.

lättförståeligt för en publik under 1930- eller 1940-talet ibland är svårt att förstå för dagens läsare. Genom att göra ett urval med tidlös aktualitet hoppas vi att en ny generation läsare ska lära känna Nils Ferlins poesi. I början av 1950-talet gav Nils Ferlin själv ut ett urval av Dan Anderssons dikter. Nils hade tidigt fångats av Dan Anderssons poesi.

Det rytmiska i Nils Ferlins poesi, "versmusiken", har gjort att många tonsättare lockats att sätta musik till dikterna och i ett separat kapitel i boken kommer vi redovisa olika tonsättningar och de inspelningar vi hittat via olika arkiv och musiktjänster. Idag finns andra möjligheter att nå musiken och därför vill vi ge läsaren möjlighet att ta del av olika artisters tolkningar av Nils Ferlins dikter via Spotify och Youtube. Boken är tänkt att komma ut under nästa år.

Styrelsen har även utvecklat hemsidan www.ferlin.se och skapat en Facebook-sida, som heter "Nils Ferlin-Sällskapet" och handlar om Nils Ferlin och om evenemang som anknyter till honom. Vid genomgång av medlemsregistret i början av september noterade vi att ett antal medlemmar inte betalt medlemsavgiften för 2024. I detta nummer av *Poste Restante* har vi därför lagt med ett inbetalningskort till dessa medlemmar och hoppas på att ni fortsättningsvis vill vara med i Sällskapet och stödja vår verksamhet.

HANS RUTBERG
ORDFÖRANDE

Minnesord över Bert Westerström, 2022 års Ferlinpristagare

*Jag har halat segel och flagga
dragit språket upp på land
och lagt det i vintervagga.*

*Masten som sjöng vindarnas poem
möter jorden långt från himlen.*

*Det är natt ombord
och jag blåser ut
stormlyktans sista
brinnande ord.*

ur *I stjärnornas trappuppgång Några tankar ur ett tummat block* (2024).

Den 18 juni tystnade Berts egna brinnande ord, de ord som gjorde att han tilldelades Nils Ferlinpriset 2022. Bert föddes i Lund 1943 där han kom att bo hela sitt liv. Han debuterade 1993 med *Vindens vattenskuggor* och gav totalt ut sex diktsamlingar, den senaste så sent som i början av året. I *stjärnornas trappuppgång Några tankar ur ett tummat block* består av funderingar, korta utkast och ibland små haikuliknande dikter. Texterna handlar om existentiell ångest, förtvivlan, rädsla men också om kärlek, trygghet och hopp samt enkla vardagliga ting att vara lycklig över.

Vi som kände Bert kommer att minnas honom för hans varma, spontana, givmilda och kärleksfulla utstrålning. Han hade många strängar på sin lyra, vilket ofta gav honom beteckningen renässansmänniska. Han var

zoolog och biolog med ett brinnande intresse och stor kunskap. Han blev så småningom antikvarie på Kulturen i Lund med ansvar för ett modernt laboratorium, där han kunde analysera arkeologiskt material från olika epoker med uppdrag från hela landet.

Men hos naturvetaren fanns alltså också en spröd och känslig sida som fick honom att skriva poesi och att fundera över vårt liv och vår existens:

*Korta stund av liv och ljus
på den blå planeten,
visst kommer jag att sakna den,
när döden låst mitt hus
och slungat mig tillbaka
ut i evigheten.*

ur *I stjärnornas trappuppgång Några tankar ur ett tummat block* (2024).

Och vi är många som kommer att sakna honom.

MÄRTA GRAUERS

Ferlinafton
Museet Kvarnen
i Filipstad
17 nov kl 16.00
Entré 120:-

WERMLANDICA
underhåller med Nils Ferlins
poesi som vävs in i
nya toner

**NILS FERLIN-
SÄLLSKAPET**
med PER WIKER
presenterar "ett kommande
urval av Ferlins dikter"

ROLF MÅRTH
från Nils Ferlin-Sällskapet sjunger
och berättar om sitt arbete
med Ferlin

Arr: Kulturföreningen Kulörta Lyktor,
Nils Ferlin-Sällskapet och
Filipstads Bergslags
Riksteaterförening

Kvarnorget 2. FILIPSTAD Tel 0590-151 98

Nils Ferlin som Skådespeleriarbetare

JENNY WESTERSTRÖM OCH HANS RUTBERG

I sin ungdom provade Nils Ferlin på en lång rad yrken - se bl.a. Knut Warmlands artikel i *Poste Restante* nr 2 2023. Åke Runnquist skriver i boken *Nils Ferlin - en bildbiografi*, som kom ut 1962, att det finns gott om författare som provat på många yrken, bland andra Eyvind Johnson, Jan Fridegård och Ivar Lo-Johansson, men att Ferlin säkerligen slår rekordet. Ett yrke som Nils Ferlin dock återkom till under en femtonårsperiod från 1915 till början av trettioalet var skådespelarens.

Hur Nils kom att intressera sig för teatern är inte helt klart. I släkten Ferlin fanns inget uttalat teaterintresse. Till Filipstad kom ibland resande teatersällskap, men Nils intresserade sig mer för cirkus och bondkomiker på marknaderna. I familjen Ferlin deklamerade man gärna dikter och barnen lärde sig psalmverser utantill. I en intervju säger Nils att han fick impulsen att bli skådespelare av en man som gått på teater-

skola och som prisade honom för hans sätt att läsa Gustaf Frödings "Jägar Malms husturur". Genom att framträda i olika roller, cirkusartist och recitatör, fick Nils uppmärksamhet. Han hade tidigt ett behov av att ha en roll att spela.

I januari 1915 gav Nils sig av till Stockholm. Han bodde där hos sin morbror Frithiof Thudin. Tack vare en bekant till morbrodern som spelade i Svenska Teatern på Blasieholmen i Stockholm fick Nils möjlighet att prova på teaterlivet. Scendebuten 1915 skedde i en statistroll som fjärde slav i Oscar Wilde's *Salome*. Huvudrollen i denna Oscar Wilde-pjäas spelades av den kända skådespelerskan Tora Teje. Nils uppgift som fjärde slav var bland annat att säga "Oh, ve!" enligt levnadstecknaren Arne Häggqvist i boken *Ferlin. Ungdomsåren* (1942). Bilden nedan visar hur det kan ha sett ut då Tora Teje dansade "de sju slöjornas dans" inför den begeistrate Herodes och en likaledes begeistrad Stockholmsspublik.

Nils Stockholmssvistelse 1915 varade bara två månader. Därefter gick han till sjöss under drygt ett halvår. Hösten året därpå provade Nils återigen på teaterlivet, denna gång som statist både på Svenska Teatern och Dramaten. Han var bland annat med i Strindbergspjäsen *Näktergalen i Wittenberg* men även i Hebbels *Judith* och Romain Rollands *Danton*. 1916 hade också modern Elin Nathalia och lillasystemen Ruth flyttat till Rörstrandsgatan i Stockholm och även Nils fick där en fast punkt.

Under åren 1917 till 1919 var Ferlin under långa perioder i Filipstad och Kristinehamn, där han som vanligt provade på ett antal olika yrken. Han försökte sig även på att själv skriva för scenen och med sin erfarenhet från storstaden vågade han sig på att ag-

era på hemmaplan. Redan 1918 debuterade han som revy författare på Ordenshuset i Filipstad. Texterna var hans egna och ståtistrollen utbytt mot huvudrollen. På Dramaten omnämndes inte Nils på affischen, men i Filipstad var det annorlunda. Här var han huvudrollsinnehavare och skulle efter hand kalla sig direktör Fabian. I revyn framträdde han också med två egna visor: "Potatisvisa" och "Surrogatvisa", som anspeglade på vedermödorna under den rådande kristiden.

I en intervju av Ivar Öhman i *Gävle Dagblad* julen 1942 berättar Nils, som i intervjun gjort sig lite för ung, om tiden som kuplett författare:

Jag tjänade ganska bra honorar på mina första dikter. Min förläggare var ung, men energisk och mycket sympatiskt inställd till skalder. Han hette liksom jag Nils Johan Einar Ferlin.

Jag uppträdde vid så där sjutton och ett halvt års ålder i Filipstad och gav små gästspel på Ordenshusets basarer. Uppläsning? Nej då, mycket finare: jag sjöng kupletter.

Det var en speciell viskonst jag lanserade, de ferlinska kriskupletterna, världsberömda i hela Filipstad. Potatisvisan, Surrogatvisan m.m. Jag lanserade också modet att stjäla melodier - varför svettas med att göra egna sådana, det finns ju ganska bra saker av både Beethoven och Jularbo! Texten var i alla fall min:

*Man röker vad man får,
och herregud så gott man mår,
äter körsbärsblad och fenkål,
ja också stenkol
i röken gå...*

Alltnog, "på allmän begäran" tryckte jag mina två populäraste bitar och anställde ett stadsbud som försäljningschef. Alla minnesgoda Filipstabor kommer nog ihåg när han stod i hörnet av Storgatan och ropade: Köp Ferlins samlade dikter! Endast 25 öre.

Under de här åren lät Nils Ferlin trycka och sälja tio olika kuplethäften i Filipstad. Vistelserna i Filipstad fick avbrytas, eftersom Nils efter att ha hållit sig undan militärtjänstgöringen i ett par år var tvungen att inställa sig på Göta livgarde i Stockholm hösten 1920. Samma år föreslog en av Nils kamrater i Stockholm, Calle Kihlman, att de skulle skaffa sig en teaterutbildning och det resulterade i att de båda började på Elin Svenssons teaterskola på Kungsgatan 58. Calle Kihlman hade Nils träffat på stateringar och på kaféet på Nybrogatan mitt emot Dramaten där eleverna "läste vers och drack brännvin". Teaterskolan var välrenommerad och Elin Svensson ledde sin verksamhet med fast hand. Undervisningen där bedrevs även kvällstid. Utbildningen betonade realism i tolkningen och dekorationer användes sparsamt. Taltekniken kom i förgrunden och recitation av poesi var en viktig del av utbildningen. Där grundlades Nils Ferlins recitationskonst som han fick användning för i de Radiospel han under 1930-talet skrev och medverkade i och vid alla diktuppläsningar för dåvarande Radiotjänst.

Utbildningen var den första efter skoltiden och precis som där betydde kamraterna väl så mycket som själva utbildningen. Många av kamraterna blev vänner till Nils och kom att betyda mycket för honom. Flera av dem blev folkkära skådespelare som exempelvis Elof Ahrle och John Elfström. Senare lärde han också känna Weyler Hildebrand. Under utbildningen fick Nils ordentlig kontakt med den klassiska och moderna litteraturen, både genom lektionerna och de olika teatrarna, men också genom kamraterna. På annan plats i detta nummer berättar Nils klasskamrat Gunhild Stålbrand om tiden på teaterskolan.

Sommaren 1921 och 1922 spelar han på friluftsteatern i Vanadislund i lustspelet Andersson, Petterson och Lundström, figurer som senare återkommer i hans diktning. Av dessa tre herrar identifierade sig Ferlin med den stackars lille Lundström, som inte vill komma sig upp och inte imponeras av sådana som gör det. ▶

► FAKTARUTA

Andersson, Pettersson och Lundström är ett folklustspel i tre akter och sju tablåer av Frans Hodell, ursprungligen baserat på komedin *Der böse Geist Lumpacivagabundus* av Johann Nestroy. Pjäsen fick sin urpremiär på Södra Teatern den 14 november 1865. Huvudrollerna spelades av Frans Hodell, August Warburg och Gustaf Bergström. Pjäsen blev en stor succé och spelades hundratals gånger på Södra Teatern. Flera andra teatrar satte också upp pjäsen med stor framgång.

Pjäsen inleds i trollens rike, där trollen slår vad om människorna klarar av att bära lyckan och framgången. Tre gesäller väljs ut, den melankoliske Andersson, den fåfänge Pettersson och den festglade Lundström. De tre gesällerna träffas vid ett vägsål, där Fortuna visar sig för dem i drömmen och avslöjar vinsten i Hamburgerlotteriet. Vännerna vinner högsta vinsten och börjar leva ett liv i sus och dus. Andersson räddas av kärleken och hamnar hos sin kära Fiken. De bägge andra förlorar allt de fått.

Källa Wikipedia

Lundström

*Vad tidens himmel är hög och fin,
varenda poet har en skriomaskin.
— Vi sitta i bristen på mjöd och vin
vid pilsnerdricka och hicka — —
Och dra en tju'femöring då och då
ur vår tobaksuppfyllda ficka.
Ack ja, håhå,
vad gammal man blir i sin själ och grå,
vad reformatörer det kryper
ur varje buske och vrå.
— — Jag vånne jag vore som Andersson,
eller Pettersson,
och hade nån
synpunkt på härligheten.
Nu vankar jag bara som Lundström kring
i ingenting — —
och väntar den stora kometen.*

En döddansares visor

Skådespelaryrket höll Nils fast vid under lång tid. Under en stor del av 1920-talet turnerade han runt som s.k. "bandaktör" med olika små teatersällskap, av vilka det fanns många vid den tiden. Enligt en sammanställning från hösten 1919 fanns det då inte mindre än 76 olika sällskap som uppträdde i landsorten, även på mycket små orter. Att livnära sig på detta sätt var svårt och Nils provade därför också på nya tillfälliga arbeten som kolare, lantarbetare och kabeldragare. Mellan teaterturnéerna satte Nils Ferlin upp egna revyer i Filipstad och kallade sig då "teaterdirektör Fabian".

Revycharmören Fabian 1925.

Nils Ferlin, stående längst till vänster, vid ett framträdande på Filipstads teater.

Han gav också under ett par år ut tidningar: *Julhälja*, *Påskhälja* och *Oxhälja*, sammanlagt sex stycken. De innehöll dikter, artiklar och prosastycken oftast skrivna av Ferlin (Busen Fabian), som signerade sina texter F-n.

Nils beskriver att han tillsammans med Ahrle, Beijer och Hildebrand 1924 gjort en turné med pjäsen *Karin Månsdotter*, men ekonomiskt gick det inte bra och Nils och Elof Ahrle for därför till Värmland för att reparera finanserna.

Även andra teateruppsättningar hade ekonomiska problem, i *Folket i Bild* skriver Ferlin 1937:

Hemma i Filipstad var vi – följaktligen eller händelsevis – och spelte nyårsrevy. *Här ska häktas* eller *Vart tog Hälleförstjuvarna vägen* hette den revyn, och det var många roliga visor och vitsar från hundratals år i den, men den gick inte ett dugg! Ingen är profet i sitt eget fädernesland nämligen, men det tänkte jag inte på. Så det var mitt fel. Då reste vi till Hagfors, där jag var åtminstone accepterad som bollspelare och där blev vi fast. Fullständigt fast med sju mans ensemble, förutom pukor och gigor.

Ferlin for emellertid in till Filipstad och kasserade in annonspengarna för *Julhälja nr 3*, varpå han kunde lösa ut resten av ensemblen.

En del av författarkamraterna hann också se skådespelaren Ferlin på scen. Ivar Lo-Johansson var en av dem och har i *Författaren, självbiografisk berättelse* (1976) en festlig skildring som visar hur Ferlin i sin roll som skådespelare verkligen kunde improvisera och gå ut och in i sin roll. I detta fall för att leka lite med sin författarvän som då, 1931, just givit ut sin debattbok *Jag tviolar på idrotten*:

"Under vägen till platserna skymtade jag en som såg ut som en benrangelsman. Han satt på scenen med en hink framför sig och skalade potatis. Mannen såg upp.

- Jag tviolar på idrotten, sa han med genomträngande tydlig röst, med utomordentlig

Landsortsteaterns programblad för *Karin Månsdotter*, en pjäs i vilken Ferlin deltog i flera uppsättningar och där han spelade ett flertal olika roller

diktion, medan jag och mitt sällskap trängde oss fram mellan långbänkarna.

Publiken rök till men trodde tydligen att repliken hörde till pjäsen.

Benrangelsmannens motspelerska på scenen stod svarslös.

- Jag sa att jag tviolade på idrotten, återtog hans röst än starkare så att repliken gick som en syl genom publiken. Rodnaden sköt upp på mina kinder. Jag tyckte att alla stirrade på mig. Röd sjönk jag ner på en bänk för att slippa uppmärksamheten.

I verkligheten hade ingen ens känt igen mig eller satt mig i förbindelse med orden som yttrats från scenen.

- Ja ja, stammade motspelerskan. Jag också. Jag tviolar också på idrotten."

Till slut en förklaring på titeln på denna artikel. Nils Ferlin kallade sig senare gärna "skådespelariarbetare", ett epitet han kom på i samband med att han på taxeringsmyndigheten nedlåtande blev tillfrågad om vilket yrke han hade. Ferlins svarade: "skådespelare". "Skådespelare!" upprepade damen på myndigheten. "En sån där arbetare." "Javisst", sa Nils lugnt och leende. "Då skriver vi väl skådespelariarbetare, då. Det var ju Shakespeare också - han sålde biljetter på Globe-teatern."

Nils Ferlins skådespelarkonst

Att Nils Ferlin hade gedigen erfarenhet av skådespelande förvånar inte den som hört inspelningar från dåvarande Radiotjänst där han deklamerar sina dikter. Ferlin framförde sina dikter såväl i radiospelen han skrev och medverkade i på 30-talet som i enskilda diktuppläsningar. Han gjorde även många uppläsningar runt om i landet och var under en tid Sveriges mest eftersökta deklamator. Ferlin hade en förmåga att träffa tonen i dikten, i dess allvar eller i dess lek. Men hur uppfattades Nils som skådespelare? Vad hade han för teknik? I det följande ska jag ge en bild av Ferlins skådespelarkonst, baserad i huvudsak på Harald Beijers intryck. Ingen har uttalat sig klarare om Ferlins skådespelarkonst än Beijer. Jag ska därtill säga något om hur Ferlins teatrala läggning även märktes i privata sammanhang, i hans sätt att vara bland människor.

Först några ord om Harald Beijer. Beijer gick på Elin Svenssons teaterskola – stadens förnämsta teaterskola efter Dramatiska teatern – samtidigt som Ferlin, som var inskriven 1919-1921. Beijer blev, jämte några andra kamrater från skolan, främst Elof Ahrlé och Weyler Hildebrand, Ferlins följeslagare på teaterturnéer landet runt och i Finland under några år på 20-talet. De spelade all typ av teater ihop, i synnerhet folkliga lustspel och revyer men också klassisk dramatik. Beijer sadlade sedermera om och blev författare i likhet med Ferlin. Beijer och Ferlin förblev goda vänner livet ut.

Enligt Beijer var Ferlin en skådespelare som var mån om att bäras fram av en inre känsla och närvaro. Ferlin provade därför noga rollen och repliken i sitt inre under repetitioner och inför publik. Beijer berättar: "Han gick och ältade sina uppgifter, levde dem om och om igen i sitt inre, han ville inte ge någon yttre form, förrän han var på det klara med den inre grunden". Ferlin tycks alltså ha tillhört de aktörer som i hög grad utgår ifrån sig själva i sitt rollarbete. Han försökte hitta sådant som han hade gemen-

samt med sina karaktärer. Ferlin var av samma skäl ingen imitator. Enligt Beijer saknade Ferlin förmågan att imitera: "I grund och botten saknar denna mycket självständiga människa en egenskap, som är ganska nödvändig för en aktör, nämligen härmningsförmågan. Den förutsätter ett slags smidighet, som inte är förenlig med hans natur". Ferlin menade att imitation lätt kunde ge ett ihåligt sceniskt uttryck. Han var motståndare till standardiserade fraser och accenter. Att Ferlin undvek konventionell frasering kan man lägga märke till när han deklamerar dikt. Detta i kontrast till Elin Svensson som, enligt Ferlin, hade uppfattningen "att den logiska accenten skulle segra över den lyriska" när poesi reciterades.

Man kan notera att Ivar Lo-Johansson, som hade sett Ferlin på scen, har fällt ett omdöme om Ferlins skådespelartyp som påminner om Beijers. Även Lo-Johansson har uppfattat Ferlin som en starkt individualistisk skådespelare, ja till och med alltför självständig för att fungera för ett liv på scenen. I *Själobiografisk berättelse* (1957) återger han sina minnen av Ferlin från tidigt 30-tal då denne i stort sett övergivit skådespelandet för diktandet: "Han hade fortfarande enstaka uppträdanden som skådespelare, men i huvudsak hade han flyttat över sin skådespelarkonst på livet självt. Han uppträdde inte längre i någon annan pjäs än sin egen. [...] Han var en för oberäknelig skådespelare, som inte rymdes på scenen, därför att han inte kunde underordna sig någon annan regi än sin egen".

Att Ferlin hade en skådespelarbakgrund och en fallenhet för att ikläda sig roller märktes även i hans privatliv. Han var något av en estradör. Det stannade inte vid hans dramatiserade diktuppläsningar. Nej, det teatermässiga följde med Ferlin även i hans sätt att vara med människor, det gjorde honom till en underhållande och en smula kokett person. Lo-Johansson skriver i *Själobio-*

Nils Ferlin och Harald Beijer på Vanadislundens friluftsteater i början av 1920-talet.

grafisk berättelse: "Sin skådespelarbegåvning hade han fört över till sällskapslivet, till krogar och gator, till författarlyor och till bjudningar, där han var en eftersökt gäst". Även andra i Ferlins närhet, såsom Erik Asklund och Artur Lundkvist, har vittnat om Ferlins sceniska personlighetsdrag. I Asklunds roman *Bröderna i Klara* (1962), där Ferlin skildras under det avslöjande namnet Fabian (som ju var en Ferlinsk pseudonym), beskriver han dennes teatraliska manér då han håller hov på den legendariska stamkrogen för Klarabohemerna, Café Cosmopolite: "Teatertakterna satt i. Han talade med ett vårdat, tydligt uttal, grammatikaliskt, med tränad röstbehandling och välavvägda pauser. Han ville göra effekt och han gjorde det också".

Som Beijers beskrivning låter ana tog Ferlin inga genvägar som skådespelare. Han tog yrket på stort allvar. Han var grundlig och lämnade inget utrymme åt slarv och godtycke. Som skådespelare hade han, tycks det, samma krav på sanning och uppriktighet som han senare hade som diktare. Flera av Ferlins kamrater och författarkolleger har vittnat om att Ferlin lade ner stor

möda på sina dikter, ändrade och skrev om, innan han betraktade dem som färdiga. Ferlins krav på uppriktighet som skådespelare vållade, enligt Beijer, vissa praktiska bekymmer. Eftersom motspelaren är beroende av en distinkt replik att svara på för att kunna arbeta innebar Ferlins ältande i sitt inre efter rätt replik "att han ibland kunde vara ganska prövande på repetitionerna för sin omgivning".

Beijer exemplifierar Ferlins talang – och omsorgsfullhet – som skådespelare då han återger sitt minne av dennes tämligen obetydliga roll som betjänt åt den förmögna skraddaren Pettersson i lustspelet *Andersson, Pettersson och Lundström*, som han spelade sommaren 1922 på Vanadislundens friluftsteater: "Jag minns hur han med förnäm grandezza bar in ett visitkort på en bricka. Det förvånade mig då, och det förvånar mig än, hur korta, aristokratiskt distinkta hans rörelser och framträdanden var. Scenen var skenbart betydelselös, men i själva verket var det ett litet konstverk, som brände fast i åskådaren". Scenen är det enda Beijer i efterhand mindes från lustspelet. Även i andra rolltolkningar lär Ferlin ha haft denna förmåga att fånga åskådaren och få dem att minnas honom. Genremässigt har Ferlin främst rosats för sina insatser i komiska roller. När han 1927 spelade hovmästaren i komedin *Jag har en idé* i Härnösand skriver t.ex. recensenten för *Västernorrlands Allehanda* att "Han behövde blott visa sig på scenen, så brast publiken ut i jubel".

Beijers sammanfattande omdöme om Ferlin som skådespelare är att han var en stark och genuin aktör som absolut skulle kunna ha vunnit en plats som skådespelare: "jag är övertygad om att Ferlin skulle ha gjort sig väl gällande vid vår teater, blivit en personlighet, som vi faktiskt har ett stort behov av på scenen, men jag tror dock att det är bäst att det blev som det blev och att han gör det han gör". Med tanke på att Ferlin blev en älskad diktare för generationer av svenskar kan man ge Beijer rätt.

JOHAN FEHRMAN

Att taga sig till Vara

av GUNHILD STÅLBRAND

*- Publicerat i
Poste Restante nr 1 1980.*

Gunhild Stålbrand i Nyköping var i början av 1920-talet kamrat med Nils Ferlin i Elin Svenssons teaterskola på Kungsgatan. Här berättar hon några minnen från både repetitioner och från diskussioner på det berömda "Våffelbruket". Hon räddar också åt eftervärlden en Ferlin-dikt av mycket tidig årgång.

Elever vid Elin Svenssons teaterskola 1920—1921. Övre raden fr v Nils Kihlman, Harald Beijer, Gunhild Stålbrand, Harry Ledin, Elisabeth Källström och Nils Ferlin, mellanraden fr v oidentifierad, Greta Stave, Elin Svensson, Thelma Dalström och Bertil Schedin, undre raden fr v Viola Englund, oidentifierad och Hjördis Sundberg.

Åren 1920—1921 var vi några ungdomar som gick på Elin Svenssons teaterskola. Den låg vid Kungsgatan, och jag tror det var den enda privata i sitt slag den tiden. Undervisningen skedde mest på kvällstid. De flesta av eleverna hade väl något slags jobb under dagen för att klara livhanken. Men alla drömde vi nog om en framtid vid teatern. Tjugutalet var en svår tid med fattigdom och arbetslöshet, men vi hade entusiasm och ideal.

En kväll när jag kommer till skolan, är en ung man på utgående. Vi hälsar på varandra i tamburen, pre-

senterar oss (man var ju mera formell på den tiden). Det var Nils Ferlin i kronans grå uniform, en man med vänlighet i anletsdragen, en mörk klang i stämman, en något sned näsa. Efter en tid kom han tillbaka till skolan igen och då mera regelbundet. Onsdagskvällarna var vikta för recitation och jag minns att Nils gärna läste Frödings och Oscar Stjerne.* Jag

*) Oscar Stjerne blev Frödings efterträdare som lyrikskrivande medarbetare på Karlstads-Tidningen och utgav flera diktsamlingar.

beundrade hans styrka. Han kunde ha mig hängande över ena skuldran långa stunder under repetitioner, när han övade på Tintoretto och jag försökte mig på Teresinas roll i en pjäs av Holger Drachman, Renässans.

Det fanns vid den tiden ett litet kafé på Observatoriegatan som hette Våffelbruket. Där brukade vi, ett gäng, hålla till om kvällarna för prat, värme och samvaro. En kväll när jag kommer dit, sitter Nils där alldeles ensam. Han säger att han just väntar på mig för han vill ha hjälp med en sak. Jo, det var så att han hade möjlighet att skaffa en ny kostym och nu ville han ha mig med som smakråd och förstasig-påare. Jag blev väldigt glad inför utsikten att han skulle få en ny kostym så jag gick gärna med till den lilla affären som låg i källarplanet på Sägaregatan, bara någon minuts väg från vårt stamlokal. Nils provar framför spegeln och med litet ändringar här och där så skulle den bli fin. Han var så glad åt kostymen, och jag var glad å hans vägnar. Han ville jag skulle följa med hem till hans mamma och äta smörgås och dricka öl. Harald Beijer kom också med och vi hade en trevlig lördagskväll med Nils mamma och syster Ruth.

Våffelbruket ja, om dess väggar kunnat tala, vilka diskussioner om allt mellan himmel och jord! Författaren Harald Beijer har i sin bok Labyrinten skildrat en kväll på Våffelbruket och vad som utspelas där är fullt autentiskt.

Hos någon hade idén runnit upp att vi med förnade medel och ansträngningar skulle starta en teaterturné. Det skulle inte behövas mycket av rekvisita.

Den tyske skådespelaren och regissören Max Reinhardts idéer om att ett diktverk kommer mera till sin rätt, utan för mycket annat som belamrar scenen hade slagit rot även inom svenskt teaterliv. För den pjäs vi skulle spela, Erik den XIV av Adolf Paul, behövdes bara mörka draperier. Ja, turnén kom till stånd, men varade bara några veckor. Både publik och pengar tog slut. Vi hade spelat i Stockholmstrakten och i mindre städer i Södermanland. Kungsör var den sista platsen och därefter upplöstes sällskapet. Någon tid efter gjordes ett nytt försök med pjäsen, denna gång i västra Sverige. Jag var inte med då, och den lilla dikt jag senare fick av Nils visar att inte heller det försöket gav någon framgång. Sällskapet satt i Uddevalla och skulle resa till platsen Vara i Västergötland men pengar saknades. Så här lyder dikten:

Vara eller icke Vara – det är frågan

*Tvenne riksens herrar och drottning Karin
satt med Göran Person uti Uddevalla.*

*På ett hotellrum sutto de en hemsk oktober natt
när höstens alla vindar blåste kalla.*

*De sutto uppå Gästis och festade på gröt,
och liten Karin sa: "Det här var smaskens".*

*"Sant talat", sade Göran, "den gröt är ganska söt,
men tomt, så tomt det är i tobaksasken."*

*Då suckade grev Svante och Lejonhuvud så
att liten Karin sa: "Vad är å fara?"*

*"Å", svarte Lejonhuvud, "jag bara tänkte på
hur vi skall kunna taga oss till Vara."*

19

Minnesord över Göran Fristorp

Artist, sångaren och gitarristen Göran Fristorp gick bort den 3 september 2024. Fristorp hade en lång karriär och lyfte ofta fram den svenska visan, i egna och andras tonsättningar av poeter som Gustaf Fröding, Johannes Edfelt och inte minst Nils Ferlin. Redan på första soloskivan från 1974 finns Ferlins "Fåfänglighet" i egen tonsättning och nästa album, "Fristorp tolkar Ferlin", ägnas helt åt Ferlin, med musik av Leif Strand. Det är en fin skiva som framhäver nya dimensioner och uttryck i Ferlins texter.

1998 tilldelades Fristorp Nils Ferlin-Sällskapets Trubadurpris, som han mottog i samband med firandet av Ferlins 100-årsdag den 11 december 1998. I intervjun i Poste Restante med anledning av priset framgår att Göran Fristorp turnerade året om i hela Skandinavien, framför allt i Norge, där han hade mycket stor framgång. Två gånger har han legat på Norsktoppen med Ferlinvisor, "Syner i lövsprickningen" och "Men går jag över ängarna".

Göran Fristorp gjorde ovärderliga insatser för den svenska visan och han kommer att vara saknad - inte minst av alla Ferlinvänner.

PER WIKER

FOTO: MOA WESTESSON

EXCELLENT VÄRMLANDSDERBY!

ERLANDER VS. FERLIN

Ur Tage Erlanders memoarer:

Jag har under årens lopp kunnat glädja mig åt åtskilliga personliga kontakter med våra författare och skådespelare. Tyvärr hörde inte Nils Ferlin till mitt umgänge. Ändå skall jag sluta mina få rader om ett för mig stort ämne med att frammana ett för oss båda gemensamt minne.

Någon gång på höstkanten 1953 tog bokhandlareföreningens direktör, Torsten Mätte Schmidt, kontakt med mig. Han ville att jag den 8 november skulle öppna Bokens vecka på Dramaten i Stockholm. Det var en fin tillställning. Vi, d.v.s. prologuppläsaren Bertil Malmberg och jag, förväntades uppträda i högtidsdräkt. Det var brukligt när man talade från scenen. Jag avvisade tanken. Samma kväll hade jag nämligen lovat medverka vid ett möte i Stockholms läns partidistrikt, och dit ville jag inte komma störande i smoking.

Här ingrep Dramatenchefen, Karl Ragnar Gierow, som generöst erbjöd mig en loge för att klara av omklädningsbestyren. Jag fortsatte att värja mig; antingen fick man godta mig i kavajkostym eller också fick man söka efter en annan invigningstalare.

Man valde det förra.

Ett par dagar efter tillställningen fick jag ett brev:

"Till Tage Erlander

*Sen gammalt är jag med staten
just inte så oerhört överens
men för Bokens dag på Dramaten
jag tackar ers excellens.*

*Seansen var miserabel,
poeterna pöste i smoking och frack.
Men paltorna krympte och grodan sprack
precis som i Aisopos fabel.*

*De ord som vi sa när vi gick var
just inte små blå anemoner i maj,
nej, den enda behållning vi fick var
herr statsministerns kavaj.*

Nils Ferlin"

Sveriges längste statsminister
i EWK:s kongeniala gestaltning.

Nils Ferlin och film

SVEN-GILLIS HAGBERG

Mina första intryck av Nils Ferlin måste ha varit då jag var i 8 till 10-årsåldern. Min far var biografmaskinist på Royal-biografen i Örebro och filmen *Sången om Stockholm* gick som matiné nästan varje säsong. Det var ju inte direkt någon barnfilm men eftersom den var barntillåten gick det att visa filmen som matiné. Jag minns att pappa med beundran i rösten sa att Nils Ferlin var med i filmen.

Sången om Stockholm finns att köpa på DVD och för att kortfattat presentera handlingen lånar vi några rader från ett medföljande häfte. "Knatten och Janne som just är frigivna från Långholmen möter ett romantiskt 40-tals-Stockholm. Knatten försöker förgäves tjäna pengar medan Janne söker sig till musiken. Han möter både Alice Babs och Anders Börje och en dag blir han presenterad för Nils Ferlin, som här medverkar i sin första och enda filmroll." Knatten spelades av Elof Ahrle som också var filmens regissör och även svarade för produktionen genom Ahrle-Film. Elof Ahrle hade också varit kurskamrat med Nils Ferlin på Elin Svenssons teaterskola. Janne spelades av Bengt Logardt.

Anders Börje spelar liksom Nils Ferlin sig själv i "Sången om Stockholm." Alice Babs däremot heter i filmen Britt Forsberg. Nils Ferlin kommer in i handlingen då Anders Börje presenterar honom för Janne. Då Nils får höra att Janne är musiker och kompositör väcks hans intresse. Trion går hem till Anders Börje och hemma hos Anders läser Nils Ferlin dikten "Barfotabarn" och sjunger också själv några verser ur "Kuckeliku" som han också har gjort melodin till. Nils läser dikten "Men kunde vi bara få vind igen" och överlämnar sedan manuset till Janne. På hemsidan www.ferlin.se under fliken TV & Film kan sångscenen ur filmen ses.

I samband med en välgörenhetssoaré

hamnar Knatten genom ett missförstånd på scenen och räddar situationen genom att deklamera Nils Ferlins dikt "Nasarevalsen."

Nästa inslag med Nils Ferlin är då han kvart över två en natt ringer upp Jannes mor och ber henne läsa upp texten som han gett till Janne. Jannes mor spelas av Hilda Borgström och man kommer osökt att tänka på Nils egen mor och deras telefonsamtal. En mycket fin scen då Hilda Borgström läser "Men kunde vi bara få vind igen" för Nils Ferlin.

Då filmen närmar sig slutet ska Jannes komposition uruppföras i en radiosändning och Anders Börje sjunger "Men kunde vi bara få vind igen" med Nils Ferlins text och den verkliga kompositören Lille Bror Söderlundhs tonsättning. Filmens kompositör Janne (Bengt Logardt) presenteras och placerar sig vid flygeln och Britt (Alice Babs) ställer sig vid sångmikrofonen. Lille Bror ▶

- Söderlundhs tonsättning ljuder ännu en gång men nu till en text av Bengt Logardt och med titeln *Sången om Stockholm*.

Filmen spelades in i Stockholm mellan den 25 september och 22 november 1946 och hade urpremiär på biografen Astoria i Stockholm den 22 februari 1947. Mellan åren 1966 och 2021 har filmen visats åtta gånger i TV. *Sången om Stockholm* har även visats med titeln *Alice Babs i toppform*.

Att *Sången om Stockholm* var Nils Ferlins första och enda filmroll är riktigt men kan behöva förtydligas då det även förekommer andra uppgifter. Redan 1925 medverkade Nils Ferlin som statist i filmen *Karl XII* som regisserades av John W Brunius. Samtliga scener där Ferlin medverkade klipptes dock bort före premiären.

Det finns uppgifter om att Nils Ferlin

även skulle ha spelat sig själv i filmen *Fångad av en röst*. Det står bland annat på filmens DVD-box. Nils Ferlin som roll finns med i filmen men rollen spelas av skådespelaren Henrik Schildt. Scenen i filmen är endast cirka 50 sekunder lång varav "Nils Ferlin" i skepnad av Henrik Schildt bara är i bild cirka 20 sekunder. "Ferlin" kommer inrusande till en sånglärare och levererar texten till Ferlinvisan "Klunkom så i bröder små" som sedan Åke Grönberg sjunger i filmen.

Nils Ferlins dikter och visor förekommer också i uppemot ett tjugotal svenska filmer.

Det finns också en kortfilm på 10 minuter med Nils Ferlin och hans fru Henny inspelad 1957 och med titeln *Svenska diktare. Nils Ferlin*. Något för SVT att visa.

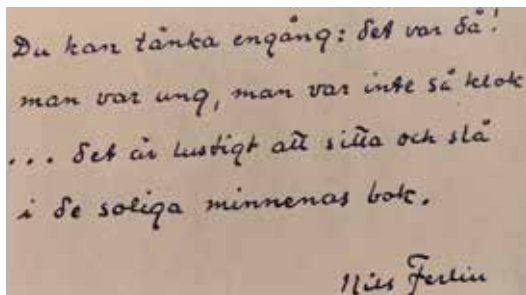
Källa: Svensk Filmdatabas

De soliga minnenas bok

HANS RUTBERG

Att intresset för Nils Ferlin fortfarande är levande märks på de telefonsamtal, brev och mail som vi i styrelsen får. Det är medlemmar, men även andra som ställer frågor och skickar berättelser kring Nils dikter och hans liv och leverne. Ibland erbjuds Sällskapet gåvor i form av skulpturer och målningar. Denna artikel fick sin början när jag på kort tid fick två förfrågningar om dikten *De soliga minnenas bok*. I ett fall hade frågeställaren tagit ut en gammal pocketutgåva av Jean Paul Sartres *Äcklet* ur bokhyllan, varpå en liten lapp föll ut mellan bokens sidor. På lappen står en till synes handskrivna dikt med Nils Ferlins signatur under. I det andra fallet syns dikten ovanför ett fotografi, troligen taget i fjällen någon gång på 1940- eller 50-talet. Handstilen är utan tvekan Nils Ferlins.

Dikten är inte publicerad, men efter lite efterforskning och med hjälp från Gotlands museum har vi nu kunnat kartlägga

diktens ursprung. 1938 blev två veckor semester en lagstadgad rättighet i Sverige och året innan grundades resebyråkedjan Reso, som ägdes av bland annat Kooperativa förbundet (KF) och Arbetarnas bildningsförbund (ABF). Andra intressenter var STF, HSB, LO och SJ. Syftet med resebyrån var att möjliggöra vad som kallades "folksemester". Huvudkontoret låg på Klara norra kyrkogata 31 i Stockholm och en av Resos paradanläggningar var Ronneby Brunn. (Källa Wikipedia).

Reso gav även ut boken *De soliga minne-*

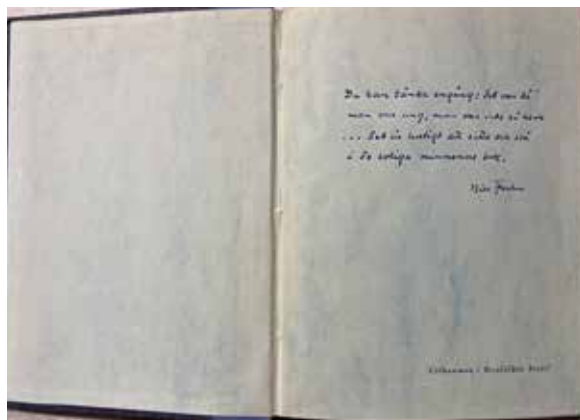
nas bok. En broschyr med råd och anvisningar om hur den skulle kunna användas medföljde. Troligen gavs den ut 1943. Nils Ferlins dikt inleder boken, som i övrigt innehåller tomma sidor tänkta att fyllas med semesterminnen. Dikten som föll ur Sartres *Äcklet* är troligen utklippt ur boken, som presenteras på följande sätt:

MER ÄN ETT FOTOALBUM

Den presentbok Reso ger Er är avsedd att göra Er kommande semester trevligare, innehållsrikare och längre. Hur skall nu det gå till, menar ni – semestern kan väl inte bli längre än man har fridagar? Jodå. Många, många gånger kommer Ni att gå igenom denna presentbok, som Ni fått av Reso, och på nytt uppleva de härliga semesterdagarna. Ni kommer inte bara att veckan efter semestern att drömma Er tillbaka till de soliga dagarna och kanske berätta om de trevliga Resokamrater, som Ni mött – Ni kommer att göra det veckor och månader efter sista semesterdagen. Och varje gång kan Ni minnas allt lika tydligt.

De soliga minnenas bok skall inte ersätta Ert fotoalbum utan vara ett speciellt semesteralbum från Era trevliga Reso-resor.

Läsaren får även tips om hur boken kan göra Reso-resan roligare och att man bör variera sidornas utseende och undvika alltför mycket symmetri som kan verka stelt.

Nils Ferlin hade tidigare diktat om ämnet semester. Han reste under 1930-talet ofta på sommarsemester från det hårda livet i Klara för att stärka sig med sol och bad. Han var bland annat på Öland och i Leksand. Redan 1934 skrev han en dikt med titeln *Semester*, som publicerades i veckotidningen Idun nr 25. Dikten "Semester" är också med i diktsamlingen "Goggles", då under namnet "Överanstängning?" och med reviderad text. I samma nummer av tidningen publicerades även dikten "Inte ens", som sedan kom att också ingå i diktsamlingen *Goggles* som kom ut 1938. Diktsamlingen färdigställdes på Möja i Stockholms skärgård där Nils tillsammans med konstnären Roland Svensson tillbringade sommaren. Roland Svensson, som då var en ung och okänd konstnär, fick illustrera diktsamlingen efter det att Nils föreslagit detta för förläggaren Tor Bonnier.

Ferlinpriset och Trubadurpriset 2025

Som medlem i Nils Ferlin-Sällskapet kan du föreslå pristagare. Du kan kontakta Sällskapets sekreterare Per Wiker och föreslå pristagare. Pers kontaktuppgifter finns på sista sidan av tidningen. Den 31.12 2024 är sista datum för att komma med förslag. Styrelsen väljer sedan pristagare under början av nästa år.

Minnesstund vid Nils Ferlins grav måndagen den 21 oktober

Skalden Nils Ferlin (1898-1961) är begravd på Bromma kyrkogård. Många av Nils Ferlins dikter är tonsatta och en av de första tonsättarna var trubaduren Gunnar Turesson. Nils Ferlin gick bort den 21 oktober 1961 och Nils Ferlin-Sällskapet, Gunnar Turesson Sällskapet och Bromma församling inbjuder nu till en minnestund vid Bromma kyrka.

Program

13.00 Samling vid kyrkan och vandring till Nils Ferlins grav

13.15 Nedläggning av blommor vid graven, kort tal och sång

13.45 Samling i kyrkan där kyrkoherde Torbjörn Gustavsson berättar om Bromma kyrka

14.05 Ordförandena i respektive sällskap berättar om Nils Ferlin och Gunnar Turesson

14.40 Kort paus

14.50 Musikframträdande i kyrkan med trubadur Puch Magnus Olsson

Poste Restante Medlemstidning för Nils Ferlin-Sällskapet nr 2, 2024

Ordförande: Hans Rutberg, S:t Olofsgatan 50B, 753 30 Uppsala.
Mobil: 070-582 48 28, e-post: hans.rutberg@telia.com

Sekreterare: Per Wiker, Högmyrsgatan 13, 654 69 Karlstad.
Mobil: 070-621 68 79, e-post: perfawiker@gmail.com

Sällskapets plusgirokonto: 35 21 55-6 *Hemsida:* www.ferlin.se

Medlemsavgift: 250 kr per år (studerande och pensionärer 200 kr).

Redaktör för Poste Restante: Hans Rutberg, e-post: hans.rutberg@telia.com

Tryck: Affärstryckeriet, Norrtälje. e-post: info@atn.se